

noutăți

în cercetarea minorităților naționale din România

▪ cărți

Gagy, József: *Aki tudta, vitte. Lopás, közösség, társadalom.* [Furt, comunitate, societate] Csíkszereda: Pro Print, 2018. 278 p.

Furtul este o acțiune socială care se derulează în cadrul/în fața comunității și este sancționabilă din punct de vedere moral. Are însă un subtip care nu este considerat crimă, nu este interzis, ci este permis de către comunitate, și care nu este distructiv privind comunitatea, ci rezultă exact efectul opus. În trecutul recent, după înființarea cooperativelor agricole, acest fenomen a fost prezent la scară largă. Ritul social al furtului nu este ușor de explicat. S-a comis un păcat: furtul. Oamenii recunosc acest lucru. Eventual discută natura schimbătoare, condițiile sociale și aprecierile varii ale păcatului. Dar cercetătorul trebuie să dea o explicație și la întrebarea cum de au rămas subiecții cercetării „virtuoși” și „curați” în ciuda faptului că au recunoscut un fapt arhicunoscut. De câte feluri este furtul? Mai bine zis, de câte feluri este natura oamenilor și a comunităților umane, care fură individual sau în comunitate, și aceste fapte nu rămân secrete, ci devin cunoscute tuturor? Sunt aceste concepții legate de o anumită perioadă istorică, caracteristici acesteia, condiții în care se ivesc inevitabil? Cercetarea etnografică care stă la baza analizei de față și a fost efectuată în Valea (județul Mureș) caută răspunsuri la astfel de întrebări.

Hermann, Gusztáv Mihály - Orbán, Zsolt: *Csillagösvény és göröngyös út. Mítosz és történelem a székelység tudatában.* [Mit și istorie în conștiința secuiască] Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2018. 496 p.

Cartea urmărește, cu ajutorul unor citate comentate provenind de la autori din diferite epoci, prezența mitului originii hunice în conștiința secuiască de-a lungul istoriei. În studiul introductiv se încearcă clarificarea termenilor de mit, respectiv mit legat de originea popoarelor, insistându-se asupra rolului jucat de acesta din urmă în formarea conștiinței prenaționale și naționale. În continuare se urmărește, într-o prezentare cronologică, apariția și dănuirea mitului descendenței secuilor din hunii refugiați în zona muntoasă din Sud-Estul Transilvaniei, după prăbușirea imperiului lui Attila. Se pornește de la cronicarii medievali maghiari, continuând cu scrierile renascentiste, apoi manualele școlare și lucrările cu caracter didactic din secolele al XVII-XVIII-lea, precum și scrierile diversilor cărturari din această perioadă. Parte însemnată a lucrării ocupă prezentarea Cronicii secuiești din Ciuc, un document fals, care a generat dispute vii până în secolul XX, și a avut un rol important - fie chiar indirect - în proliferarea ideii descendenței hunice în deceniile următoare. Mitul a rămas prezent în beletristica secolelor XIX și XX, în manualele școlare, discursurile politice și presa periodică a epocii dualismului. Analiză interesantă oferă și comparația fenomenului dănuirii mitului printre secuii rămași în România, respectiv cei plecați în Ungaria după Primul Război Mondial: un fel de pârâu subteran în conștiința secuilor minoritari și revenirea în forță a mitului în conștiința secuilor repatriați. Urmează prezentarea continuității și discontinuității persistenței mitului în perioada comunistă. În această perioadă mitul descendenței hunice dispare complet din mediile de informare accesibile în România, apărând la generația tânără din Secuime într-o formă ambiguă sau chiar confuză, de vreme ce la cei vârstnici - cu precădere în mediul rural - se poate observa persistența puternică a acestuia. Cartea se încheie cu analiza prezentului, printr-un chestionar (completat de peste 1000 de respondenți din toate zonele din Secuime), din care reiese faptul că istoria mitică - în speță ideea descendenței hunice - joacă și în zilele noastre un rol important în identitatea de grup a secuilor.

Kóczé, Angéla - Zentai, Violetta - Jovanović, Jelena - Vincze, Enikő (eds.): *The Romani Women's Movement. Struggles and Debates in Central and Eastern Europe*. [Mișcarea femeilor rome. Lupte și dezbateri în Europa Centrală și de Est] Routledge, 2018. 271 p.

Lipsa recunoașterii politicii de gen a romilor în cadrul mișcării mai largi a romilor și în cadrul mișcării femeilor este însoțită de o lipsă a literaturii științifice privind mobilizarea femeilor rome în luptele și dezbaterile în domeniul amplu al justiției sociale. Volumul de față evidențiază rolul pe care îl joacă politica femeilor rome în modelarea discursurilor, politicilor și mișcărilor în Europa Centrală, de Est și de Sud-Est privind egalitatea. Prezentând diversele experiențe și voci ale femeilor rome activiste, volumul dezvăluie modul în care experiențele inegalităților structurale sunt traduse în lupte politice prin definirea propriilor spații de acțiune, participarea în practici activiste formalizate sau mai puțin formale, respectiv contestarea agendelor și mecanismelor mișcărilor rome și ale femeilor. Integrând discursurile despre și ale femeilor rome în curentul principal al comunicării academice, volumul invită cercetătorii și activiștii diferitelor discipline și mișcări să reflecte critic asupra agendelor lor care implică diferite felii ale justiției sociale.

Kührer-Wielach, Florian - Nowotnick, Michaela (eds.): *Aus den Giftschränken des Kommunismus. Methodische Fragen zum Umgang mit den Überwachungsakten in Südost- und Mitteleuropa*. [Chestiuni metodologice privind abordarea dosarelor de supraveghere în Europa Centrală și de Sud-Est] Regensburg: Friedrich Pustet Verlag, 2018. 472 p.

Ce spun de fapt dosarele de supraveghere întocmite de către polițiile secrete despre epoca comunistă și actorii ei? Pot fi atribuite întotdeauna în mod clar rolurile de victimă și cel de făptaș? Unde se termină procesul de reevaluare socială și prelucrarea traumelor? Unde începe răzbunarea, și cum apar noi relații de putere pe baza „cunoștințelor de dosar”? Volumul oferă o imagine a cercetărilor axate pe regimurile comuniste din Europa Centrală și de Sud-Est (Germania, România, Slovacia, Republica Cehă și Ungaria). Pe lângă funcționarea aparatului de specialitate și situația actuală a arhivelor în diferite state, studiile de caz pe diferite minorități etnice, religioase și alte tipuri de minorități discută într-o abordare interdisciplinară posibilele lecturi ale dosarelor de supraveghere și aportul lor la lărgirea cunoștințelor aparținând studiilor culturale, umaniste și sociale. În privința situației din România, persoanele aparținând unei minorități naționale sau chestiunile legate de o comunitate apar în cazul comunității germane și maghiare. Cercetători care abordează tematici legate de activitatea Securității și interpretarea documentelor emise de aceasta, precum și alte instituții ale controlului politic din România sunt: Dragoș Petrescu, Corneliu Pintilescu, Gabriel Andreescu, Stefan Sienerth, Corina L. Petrescu, Laura G. Laza, Ágnes Kiss, Georg Herbsttritt, William Totok, Stefano Bottoni și Andra-Octavia Cioltea-Drăgiciu.

Limba studiilor incluse în volum: germană sau engleză.

Conținutul volumului îl puteți vizualiza pe pagina IKGS, [aici](#).

Mai multe informații găsiți pe pagina web a [editurii](#).

Mersdorf, Ilona - Horváth, Pál: *Erről nem beszéltünk*. Kriterion, 2017. 232 p. / Mersdorf, Ilona - Horváth, Pál: *Trecute sub tăcere*. Kriterion, 2018. 227 p.

Horváth Pál (1932-1978), profesor de limbă și literatură maghiară în Bistrița, a fost victima dictaturii comuniste, la fel ca și mulți alții. Pentru asta a fost suficient să predea elevilor lecțiile în limba lor maternă, să organizeze o trupă de teatru, să facă eforturi pentru păstrarea și consolidarea unei comunități. Din documentele Securității reiese că după eșuarea recrutării lui din 1959, Pál Horváth a fost urmărit în mod continuu și persecutat până la sfârșitul vieții sale. Întrebările la care volumul caută răspuns sunt următoarele: cum a funcționat aparatul de producere a victimelor? Cum a putut deveni cineva turnător sau obiectiv al urmăririi? Erou sau trădător? Cine au fost cei care, din umbră, au tras firele? De ce se tace sau se vorbește doar în șoaptă despre evenimentele din trecut, astăzi, când ni se permite să vorbim, să aflăm adevărul?

Mai multe sute de pagini cu documentele Securității anexate cărții pe un CD prezintă o cronică sumbră a vieții lui Horváth Pál. Imaginea acestei vieți este întregită de fragmente din jurnale de familie și discuții purtate cu

persoane din anturajul lui Horváth.

Informații detaliate, inclusiv o secțiune cu documentele Securității găsiți pe pagina web (bilingvă) dedicată lui Pál Horváth (<http://horvathpal.com>).

▪ reviste, articole

Friberg, Jon Horgen: Poverty, networks, resistance: The economic sociology of Roma migration for begging. [Sociologia economică a migrației rome pentru cerșit] *Migration Studies*, November 2018, 1-22. [<https://doi.org/10.1093/migration/mny038>]

Migrația pentru cerșit și munca informală stradală în Europa de Vest a devenit o strategie comună de trai în cadrul multor comunități rome din România, iar în cursul ultimul deceniu Scandinavia a devenit o destinație importantă. Folosind o combinație a datelor de sondaj privind cerșetorii migranți din România și muncitorii de pe străzi (de exemplu colectarea sticlelor, comerț neoficial etc.) din Oslo, Stockholm și Copenhaga cu date calitative obținute prin cercetări de teren efectuate în Scandinavia și România, articolul de față prezintă un cadru interpretativ pentru studierea migrației cu scopul de cerșit care depășește narativele răspândite legate fie de cultură, fie de sărăcie. Autorul susține că migrația pentru cerșit reprezintă o adaptare economică intenționată, rezultatul a trei seturi de fenomene sociale distincte. În primul rând, procesele sociale și economice ale marginalizării comunităților de romi din România postsocialistă pot explica motivele migrației în termenii sărăciei și lipsa opțiunilor alternative. În al doilea rând, structura capitalului social în cadrul gospodăriilor și a comunităților rome pot explica cum de sunt capabili să se implice în migrație transnațională în condiții extrem de dificile, în ciuda lipsei resurselor economice și educaționale. În al treilea rând, identitățile „opozitionale” ale romilor pot explica de ce unii sunt dispuși să se angajeze în activități „transgresive” pe care alții le consideră drept rușinoase, și care permit exploatarea resurselor economice marginale în perioade de dificultăți economice.

REGIO. Kisebbség Kultúra Politika Társadalom. 2018/2.

Numărul actual al revistei este axat pe discuțiile legate de clasificarea conceptului „națiune” în sfera culturală maghiară. Din acest considerent paginile revistei conțin traducerea articolului semnat de către Zsuzsa Csörgő și James M. Goldgeier (*Nationalist Strategies and European Integration*), apărut în 2004, care introduce conceptele de „strategii naționaliste substatale” (*substate*), „transsuverane” (*transsovereign*) și „protecționiste” (*protectionist*). În continuare, blocul tematic de bază al revistei conține dezbaterile cărții lui Gábor Egry intitulată *Etnicitás, identitás, politika. Magyar kisebbségek nacionalizmus és regionalizmus között Romániában és Csehszlovákiában. 1918-1944.* [Etnicitate, identitate, politică. Comunități minoritare maghiare între naționalism și regionalism în România și Cehoslovacia. 1918-1944]. Cartea a apărut deja în 2015, dar lucrarea totodată reprezintă disertația predată recent Academiei de Științe Maghiare. În cursul analizei, Egry aplică o perspectivă oarecum neconvențională în rândul istoricilor, și anume cea constructivistă. După prezentarea succintă a tezelor lucrării, urmează critici varii din partea istoricilor Enikő A. Sajti, Béla Borsi-Kálmán, Ferenc Eiler și Nándor Bárdi. Următorul bloc tematic conține discuții legate de viitorul comunității rome din Ungaria, mai precis reflecțiile istoricului Pál Nagy asupra unei lucrări semnate de Katalin Forray și Anna Orsós intitulată *Roma jövő Magyarországon* [Viitorul romilor în Ungaria], apărută în 2016. Revista continuă cu două referate despre conferința organizată de către Society for Romanian Studies anul acesta la București, articolele fiind semnate de László Fosztó, respectiv Ágnes Patakfalvi-Czirják. Ultimul bloc tematic este dedicat recenziilor și conține următoarele studii: critica semnată de Balázs Dobos la adresa volumului intitulat *Etnikai pártok Kelet-Közép-Európában. 1989-2014* [Partide etnice în Europa Centrală și de Est, 1989-2014] și editat de către Csilla Fedinec, László Szarka și Balázs Vizi (2018); respectiv o trecere în revistă a articolelor care abordează minoritatea maghiară din România și au apărut în limba engleză în

revistele cele mai importante care se ocupă de naționalism, minorități naționale și Europa de Est (2008-2018).

Articolele pot fi vizualizate integral pe pagina web a [revistei](#).

▪ proiecte, rapoarte de cercetare

Ciaian, Pavel - Ivanov, Andrey - Kancs, d'Artis: *Long-run Economic, Budgetary and Fiscal Effects of Roma Integration Policies*. [Efectele economice, bugetare și fiscale pe termen lung ale politicilor de integrare privind romii] Luxembourg: European Union, Joint Research Centre, 2018. [DOI:10.2760/480218]

Deși necesitatea unor politici eficiente de integrare a romilor este în creștere în Europa, surprinzător de puține dovezi științifice privind costurile și beneficiile soluțiilor alternative au susținut elaborarea și implementarea politicilor până în prezent. Studiul de față dorește să scoată în evidență efectele economice, bugetare și fiscale pe termen lung ale unor politici selectate în domeniul educației și ocuparea forței de muncă. Abordarea este bazată pe teoria echilibrului general care permite nu numai evaluarea impactului direct al politicilor alternative, ci surprinde toate efectele de feedback induse. Rezultatele simulării sugerează că, deși politicile de integrare ale romilor ar fi costisitoare pentru bugetul public, beneficiile economice, bugetare și fiscale pe termen mediu până la lung pot depăși în mod semnificativ costurile pe termen scurt până la mediu. În funcție de scenariul politicii de integrare și de țara analizată, rambursarea integrală a investiției în politica de integrare poate fi realizată în 7 până la 9 ani. În ceea ce privește PIB-ul, ocuparea forței de muncă și câștigurile salariale, scenariul venitului de bază universal are cel mai mare potențial, în special pe termen mediu și lung.

Studiul integral poate fi vizualizat [aici](#).

European Union Agency for Fundamental Rights: *Working with Roma. Participation and empowerment of local communities*. [A lucra împreună cu romii. Participarea și abilitarea comunităților locale] Working Paper. Luxembourg, 2018. 78 p.

Raportul prezintă principalele cunoștințe dobândite în cadrul proiectului Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA) privind angajamentul local pentru incluziunea romilor, proiect care a explorat modalitățile cele mai bune de a implica romii în măsurile de integrare socială. Reunind autoritățile locale și rezidenții, în special romii, prin proiect au fost investigate aspectele care funcționează, cele care nu funcționează, respectiv cauzele succesului și eșecului.

Siturile cercetării, 21 de localități din 11 state membre (Aiud și Cluj-Napoca din România), au implicat contexte, nevoi și provocări varii. Însă experiențele de peste tot au subliniat că resursele trebuie utilizate mai bine pentru a aduce îmbunătățiri efective în viața romilor din întreaga UE. Raportul prezintă principalele lecții învățate pe parcursul cercetării, oferind o oportunitate de a îmbunătăți proiectarea, implementarea și monitorizarea eforturilor de integrare la nivel local în beneficiul tuturor persoanelor care trăiesc la marginea societății, romi și alții.

Raportul integral poate fi vizualizat pe pagina web a [UE](#).

noutăți

În cercetarea minorităților naționale din România
octombrie - noiembrie 2018

▪ despre buletinul informativ Noutăți

Numerele anterioare ale buletinului informativ se găsesc pe pagina web ISPMN, [aici](#). Pentru informații legate de proiectele derulate în cadrul ISPMN și publicațiile apărute la Editura ISPMN vizitați [pagina web a Institutului](#).